3 dekabr 2021-ci il RESPUBLİKA

XATİRƏLƏRDƏ YAŞAYAN GÖRKƏMLİ ALİM

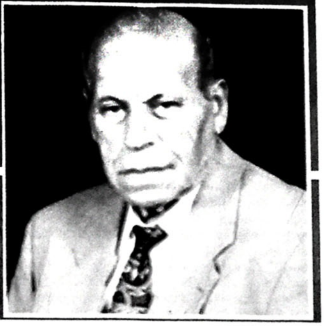

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Əməkdar elm xadimi, iqtisad elmləri doktoru, professor Aqil Əlirza oğlu Əliyev hər zaman öz nüfuzunu, böyüklüyünü qoruyub saxlayan şəxsiyyət idi. Azərbaycan xalqının keçdiyi qəhrəmanlıq və rəşadət yolu bu böyük alim üçün iftixar mənbəyi, faciələri isə kədərlə dolu iztirablı düşüncələr idi. Onun bütün fəaliyyəti xeyirxah niyyətli idi. Aqil Əliyev yetirmələrinə təkcə bilik vermir, alim həm də onlara öz yaşayışlarını müasir formada, elmi biliklər əsasında qurmağı öyrədirdi.

Aqil Əliyev ömrünün ən məhsuldar illərini Azərbaycan Tibb Universiteti ilə bağlamış, respublikada elmli, bilikli həkimlərin yetişdirilməsində yaxından iştirak etmiş, tibbi kadrların hazırlanmasında mühüm xidmətlər göstərmişdir. Nəcib və xeyirxah insan kimi, bu təhsil ocağının professor-müəllim və tələbə heyətinin tükənməz rəğbətini qazanmışdır.

O, elmi və pedaqoji fəaliyyətində bir sıra nailiyyətlər əldə edərək namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, professor Əməkdar elm xadimi adına layiq görülmüş və iqtisad elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə yiyələnmişdir.

Alim 1996-cı ildən Beynəlxalq Ekoenerji Akademiyasının "Azərbaycan" bölməsinin akademiki idi. 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir, 2003-cü ildə Beynəlxalq Menecment Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

Elm adamı fədakar əməyinə, elmi və pedaqoji fəaliyyətinə görə 1976-cı ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, 1982-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına, 2000-ci ildə "Şöhrət" ordeninə və digər ali mükafatlara layiq görülmüşdür. 2006-cı ildən isə Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının üzvü idi.

Görkəmli alimin 200-ə qədər elmi əsəri, o cümlədən 30-dan artıq monoqrafiya və dərslikləri işıq üzü görmüşdür. Onun irihəcmli kitabları və monoqrafiyaları, elmi-tədqiqat işləri ölkə elminə bir sıra yeniliklər gətirmişdir. Professor hələ XX əsrin 70-ci illərində respublika əhalisinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasını, xalq istehlakının artırılmasının zəruriliyini, məhsul və xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsini öz tədqiqatlarında ön plana çəkmiş və dəyərli təkliflər irəli sürmüşdür.

Aqil Əliyevin Azərbaycan əhalisinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına həsr olunmuş və müxtəlif dillərdə nəşr edilmiş monoqrafiyaları elmi ictimaiyyətdə böyük maraq doğurmuş, şəxsi istehlakın inkişafı problemləri öyrənilmiş, istehsalla istehlak arasında qarşılıqlı əlaqə dərindən tədqiq edilmişdir. Dəqiq statistikaya, konkret materiallara əsaslanan müəllif, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi imkanlarını araşdırmış, maliyyə və təchizat tənzimlənməsi problemlərinə xüsusi diqqət yetirmişdir.

O, öz əsərlərində iqtisadi inkişaf ilə əhalinin gəlirləri arasındakı əlaqələri təhlil edərək elmi və praktiki əhəmiyyətə malik nəticələr əldə etmişdir. Bütün bunlar isə bu gün də sosial sahələrin inkişafını, istehlakın yaxşılaşdırılmasını, onun strukturunun təkmilləşdirilməsini düzgün istiqamətləndirməyə kömək edir.

Aqil müəllimin tədqiqatlarının orijinallığına görə də fərqlənən alimlərdən olmuşdur. O, ilk dəfə olaraq respublikada səhiyyənin iqtisadi problemlərini tədqiq etmiş, bu sahənin inkişafının ictimai istehsalla uzlaşdırılması və səmərəliliyinin artırılması, onun qalıq prinsipi əsasında maliyyələşdirilməsindən imtina edilməsi və dövlət büdcəsinin sosialyönümlü olması fikrini irəli sürmüşdür.

Alim Azərbaycanda bir sıra elmi proqramların işlənib hazırlanmasında iştirak etmiş, "Əhalinin sağlamlığının qorunması" komissiyasının sədri olmuşdur. Görkəmli alim respublikada məhsuldar qüvvələrin səmərəli yerləşdirilməsi sxeminin müəlliflərindən biri idi. Onun apardığı tədqiqatlar xarici ölkələrdə, xüsusilə MDB məkanında yüksək qiymətləndirilir. Çexiya, Slovakiya, Moskva, Sankt-Peterburq alimləri öz məqalələrində məhz Aqil Əliyevin əsərlərinə istinad edirlər. O, respublikada və dünyanın bir çox ölkələrində keçirilən elmi simpoziumlarda və konfranslarda maraqlı məruzələrlə çıxış etmişdir.

Onun "Azərbaycanda bazar münasibətlərinə keçid şəraitində əhalinin müdafiəsi problemləri" , "Azərbaycan ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi yollarında" əsərləri Almaniyada və İngiltərədə nəşr edilmişdir.

Alimin böyük maraq doğuran "Azərbaycanın sosial inkişafında islahatların rolu" əsəri Təhsil Nazirliyi tərəfindən dəyərli dərs vəsaiti kimi təsdiq edilmişdir. Eyni sözləri professorun "Azərbaycanda bazar münasibətləri şəraitində əhalinin sosial problemləri" əsəri barədə də demək olar. Bundan başqa, alimin "Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında islahatların rolu", "İpək yolunun bərpası - bəşəriyyətin tərəqqi yoludur", "Naxçıvan Muxtar Respublikası: nailiyyətlər və problemlər" adlı monoqrafiyalarında keçid dövründə reallaşdırılan islahatlar ümumiləşdirilmiş və elmi-praktik əhəmiyyətli nəticələr çıxarılmışdır. Bütün bunlar isə Aqil Əliyevin dərin iqtisadi təfəkküründən və böyük novatorluğundan xəbər verirdi. Onun "Azərbaycanda əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinin aktual problemləri" adlı monoqrafiyası elmi cəhətdən zənginliyi baxımından xüsusi qeyd olunmalıdır.

Təkcə bazar iqtisadiyyatına keçid dövründə Aqil müəllimin 80 elmi əsəri çap olunmuşdur ki, onlardan "Menecment", "İnvestisiya və innovasiya" adlı kitablarını xüsusi vurğulamaq lazımdır. Burada bazar iqtisadiyyatı şəraitində ölkədə aparılan iqtisadi islahatlar nəticəsində keyfiyyət dəyişikliklərinin əldə olunması, investisiya və innovasiyaların iqtisadiyyatın bütün sahələrində tətbiqinin ölkədə iqtisadi artımın sürətlənməsinə və əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına təsiri məsələləri araşdırılmışdır.

Tanınmış alimin əsas elmi nailiyyətləri sosial-iqtisadi problemlər, bilavasitə əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, şəhər və kənd əhalisinin bir-birinə yaxınlaşması, bazar iqtisadiyyatı şəraitində iqtisadi nəzəriyyə, ərzaq, şəxsi istehlak, təchizat, səhiyyənin iqtisadi problemlərinin tədqiqi və s. ilə bağlı idi.

Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən müdafiə şuralarının üzvü olan Aqil Əliyev yüksəkixtisaslı elmi kadrların hazırlanmasında da fəal iştirak etmişdir. Onun rəhbərliyi altında 4 iqtisad elmləri doktoru və 6 elmlər namizədi hazırlanmış, yüzlərlə müdafiə işinin opponenti olmuşdur. İndi bu kadrların çoxu iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində rəhbər vəzifələrdə çalışır və pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olurlar. Aqil müəllim öz yetirmələrinə hörmətlə, həm də böyük tələbkarlıqla yanaşırdı. Ona görə də alimin rəhbərliyi altında müdafiə olunmuş dissertasiyalar yüksək elmi-nəzəri səviyyəsi və praktiki əhəmiyyəti ilə seçilirdi.

Səsindəki hərarət, fikirlərinin düzülüşündəki məntiqi ardıcıllıq, konkretliyə güclü meyil, mürəkkəb mətləbləri sadə və anlaşıqlı bir tərzdə şərh edə bilmək bacarığı onun yüksək natiqlik məharətindən irəli gəlirdi. Aqil Əliyev görkəmli alim olmaqla yanaşı, həm də təcrübəli pedaqoq idi. Elmi diskussiyalarda prinsipial və kəskin mövqeyi ilə həmişə seçilirdi. Tələbələrini elmli və savadlı görmək onun yeganə amalı idi. Aqil müəllimin yetirmələri xeyirxah rəhbərlərinin qayğısını həmişə öz üzərlərində hiss etmişlər.

Professorun yetirmələrinin sırasına daxil olmaq bizə də nəsib olmuşdur. Görkəmli və müdrik alimin rəhbərliyi altında doktorluq işinin yazılmasında və müdafiəsində onun dəyərli elmi məsləhətlərindən həmişə bəhrələnmişik.

O, böyük iqtisadçı-alim, mahir pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də gözəl və qayğıkeş insan idi. O, gənclərin təhsil almasına, istedadlı uşaqlara, xüsusilə, idmançılara böyük mənəvi və maddi kömək göstərmiş, onların himayədarı olmuşdur. Yaxşılıq etməyi özünə mənəvi borc bilmək, çətin məqamlarda insanlara kömək etmək alimin əsas amalı idi. Onun sağlam ziyalı mövqeyi hər an özünü büruzə verirdi.

Müəllimin həyat və tale kitabını vərəqlədikcə onun nəcib bir insan, görkəmli alim, mahir pedaqoq, həm də xalqını, vətənini dərin məhəbbətlə sevən bir şəxsiyyət olduğunu görürük.

Aqil Əliyev xatirələrdə əbədi yaşamağa layiq olan bir şəxsiyyətdir. Onun xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaqdır.

Natiq QASIMOV,
iqtisad elmləri doktoru, professor.
Rəna SULTANOVA,
iqtisad elmləri doktoru, professor.